**ANαliZA**

časopis za kritično misel

Letnik 2, številka 1, junij 1998 · ISSN 1408-2969

AFERA SOKAL

Bruce Robbins, Andrew Ross

# Odgovor uredništva revije Social Text Alanu Sokalu

*prevedel Andrej Ule*

**Citiranje:** Bruce Robbins in Andrew Ross, »Odgovor uredništva revije Social Text Alanu Sokalu«, *Analiza: časopis za kritično misel* 2, št. 1 (1998): 101–105.

Prevod. Licenca Creative Commons, ki velja za arhiv revije, za prevode ne velja; pravice izvirnika pripadajo njegovim imetnikom.

Izdajatelj: Društvo za analitično filozofijo in filozofijo znanosti, Ljubljana.

*Elektronska različica je bila leta 2026 rekonstruirana iz izvirnih stavnih datotek in preverjena s tiskano izdajo. Številke strani ustrezajo tiskani izdaji; prelomi strani znotraj prispevka se lahko nekoliko razlikujejo.*

**Bruce Robbins & Andrew Ross**
*prevedel Andrej Ule*

# ODGOVOR UREDNIŠTVA REVIJE *SOCIAL TEXT* ALANU SOKALU

Kakšne so bile nekatere reakcije uredništva časopisa, ko smo izvedeli za šalo Alana Sokala s *Social Textom*? Eden je sumil, da Sokalova parodija ni bila šala in da njegovo priznanje predstavlja spremembo njegovih nazorov ali njegovo prelomno intelektualno odločitev. Drugi je bil manj prepričan o tem, da je Sokal veliko vedel o tem, kar je nameraval kompromitirati. Tretji je bil prijetno presenečen glede tega, da nekdo jemlje časopis dovolj resno, da je lahko postal cilj potegavščine, posebno potegavščine kakega fizika. Drugi so menili, da lahko ta potegavščina izzove nov krog karikiranja in s tem obnavlja in nadaljuje tisto ozračje, v katerem so bile študije znanosti in kulturne študije nedavno tako močno podvržene posmehovanju konservativcev v znanosti. Vsi smo bili užaloščeni zaradi varljivih namenov, ki jih je Sokal izbral zato, da je izrazil svoje stališče. Tak etični prelom je resna stvar v vsaki strokovni skupnosti in ima porazne posledice, kadar se zgodi v znanstvenih objavah. Kaj je lahko najverjetnejši rezultat Sokalovega vedenja za ne-znanstvene časopise? Nekateri manj znani avtorji, ki bodo predlagali časopisu, kakršen je naš, kak nenaročen članek, bodo sedaj morda izpostavljeni nepotrebnemu sumničenju. Odprtost v intelektualnem raziskovanju, ki je igrala veliko vlogo v urejanju *Social Texta*, bo sedaj zmanjšana. Ne glede na to, kako različni so bili naši odgovori, smo verjeli, da si je Sokal v svojem namenu, da nas potegne za nos, dovolil preveč. Njegova trditev, da naša objava njegovega članka dokazuje nekaj gnilega v državi kulturnih študij, je dejansko prav tako majava kot njegov članek.

Seveda sedaj obžalujemo, da smo objavili Sokalov članek in se opravičujemo bralcem in tistim v skupnosti študij znanosti ali študij kulture,[1] ki se lahko zaradi te afere počutijo obrekovane. Zato, da damo bralcem jasen vpogled v okoliščine, ki so botrovale objavi članka, smo si vzeli čas za ponovno osvetlitev pomembnih dogodkov v procesu objave. Obžalujemo, da nam *Lingua Franca* ni omogočila takšne priložnosti tedaj, ko se je odločila objaviti Sokalovo priznanje.

[1] Avtorja sta sourednika *Social Texta*. Ta tekst je odgovor uredništva S*ocial Texta* na trditev Alana Sokala v reviji *Lingua Franca*, julij/avgust 1996, da je njegov članek, objavljen v zadnji številki *Social Texta*, parodija in da je s to potegavščino nameraval kritizirati študije o znanosti. Dobite ga tudi na raznih internet naslovih, npr. *http://www.designsys.com/socialtext/sokal.html*.

Od vsega začetka smo imeli Sokalov nenaročeni članek za malce zvijačen. Ne zgodi se vsak dan, da bi dobili od kakega fizika kak gosto spisan filozofski spis. Ker nismo vedeli ničesar o njegovem avtorju, smo nekoliko ugibali o njegovih namenih. Sklenili smo z ugotovitvijo, da je bil članek napisan v najresnejši nameri profesionalnega znanstvenika, ki je želel najti neke vrste potrditev postmoderne filozofije razvoja na svojem raziskovalnem področju. Njegove pustolovščine v deželi postmoderne v resnici niso bile naš posladek. Podobno kot drugi časopisi naše vrste, ki poskušajo iti vštric s študijami kulture, smo že mnogo let objavljali neposredne prispevke k razpravi o teoriji postmoderne. Sokalov članek bi lahko imeli za nekoliko zastarel, če bi ga napisal kak humanist ali družboslovec. Bil je neobičajen za naravoslovca in mislili smo, da je morda simptomatski za to, kako lahko nekdo, kot je Sokal, pristopi k območju postmoderne epistemologije, tj. neroden, čeprav zgovoren v poskusu, da dojame "občutje" strokovnega jezika na tem območju, čeprav se je pri tem opiral na vojsko opomb, da bi olajšal svoj občutek negotovosti. Drugače rečeno, članek smo prebirali bolj kot dejanje, ki je bilo storjeno v tiste vrste dobri veri, ki je vredna, da jo podpremo, kot pa množico argumentov, s katerimi se strinjamo. Zato smo uredniki menili, da je za bralce zanimiv kot "dokument" tiste častitljive tradicije, v kateri so moderni fiziki odkrivali harmonično soglasje s svojim lastnim razmišljanjem v filozofiji in metafiziki. Članek je potemtakem ustrezal enemu od mnogih meril za objavo, ki jih *Social Text* priznava. Kot časopis o političnih nazorih in analizah kulture, ki ni recenziran in ki ga ureja uredništvo (brez podpore je izhajal do tedaj, ko ga je pred štirimi leti posvojil Duke University Press), je stal *Social Text* vedno v tradiciji izdajanja "malih časopisov" neodvisne levice kot tudi akademske sfere. Tako smo večkrat lovili ravnotežje med različnimi merili za objavo, ko smo razpravljali o kvaliteti prispevkov, pa naj so bili delo domišljije, intervjuji z delavci na pordočju študij spolov ali eseji o protikolonializmu. Drugače povedano, to je uredniško okolje, katerega merila in cilji so daleč stran od tistih, ki jih ima kak strokovni časopis. Dvomljivo je, ali bi Sokalov članek kak fizikalni recenzent razglasil za podstandardnega (članek namreč ni strokovni prispevek k fizikalnim disciplinam), vendar to niti ni bilo zanimivo za nas ali vsaj ni bilo zanimivo po merilih, ki smo jih uporabljali.

Potem ko smo ugotovili zanimanje za Sokalov članek, smo Sokala neformalno vprašali, ali ga lahko nekoliko popravi. Vprašali smo ga, če a) lahko odstrani dobršen del filozofskih spekulacij in b) če lahko odstrani večino svojih opomb. Sokal se je dozdevno upiral vsakemu popravku in je dejansko vztrajal pri ohranitvi skoraj vseh njegovih opomb in skoraj vsega bibliografskega aparata z razlago, da njegovi kolegi v naravoslovnih vedah pričakujejo tovrstno obsežno dokumentacijo. Po njegovem odgovoru smo sklepali, da je bilo jasno, da bo članek izšel tak, kakršen je, ali sploh ne bo izšel. V tej točki smo Sokala spoznali za "težavnega, nekooperativnega avtorja", kar je kategorija, ki jo dobro poznajo vsi uredniki časopisov.

Sodili smo, da je njegov članek pretežak za objavo, čeprav smo menili, da še ne sodi na kup zavrženih člankov, morda zaradi zadostnega zanimanja bralcev, če bi ga objavili skupaj z drugimi sorodnimi članki.

Kmalu potem, ko smo dosegli to slepo ulico, je uredništvo zares sklenilo izdati posebno številko, ki se ukvarja s študijami o znanosti. Želeli smo izmeriti, kako kritiki znanosti odgovarjajo na napade Paula Grossa ter Normana Levitta in drugih konservativcev v znanosti. Prispevke smo zbrali iz širokega polja znanj, iz humanistike, družboslovja in naravoslovja (končni izbor je vključeval mnoge od pomembnejših imen na teh področjih - Sandra Harding, Steve Fuller, Emily Martin, Hillary Rose, Langdon Winner, Dorothy Nelkin, Richard Levins, Geoge Levine, Sharon Traweek, Sarah Franklin, Ruth Hubbard, Joel Kovel, Stanley Aronowitz in Les Levidow). Mnogi avtorji so reagirali neposredno na napade, kar so nekateri imenovali "vojno v znanosti" [*Sciences Wars*], medtem ko so drugi avtorji pisali svoje lastne poglede na delo na ustreznem območju. To je bil po našem mnenju primeren in raznovrsten kontekst, v katerem smo lahko objavili Sokalov članek, ki omogoča izvedljivo rešitev za uredniški problem, ki ga je predstavljal njegov prispevek. Sokal je izrazil določeno zaskrbljenost, ko smo ga vprašali, ali bi bil pripravljen objaviti svoje delo v tej posebni številki (domnevali smo, da se želi distancirati od polemične kampanje, ki je spremljala številko), vendar je ponovil svojo vneto željo, da objavimo članek. Naša končna odločitev o tem, da vključimo njegov članek, je predpostavljala, da bi imeli bralci njegov članek v *Social Textu* za prispevek nekoga, ki sicer ne pozna področja, vendar so njegovi nazori še vedno pomembni za razpravo, četudi so neobičajni. Ker članek ni bil napisan za to posebno številko in je bil tako po tonu kot po vsebini pisanja le malo podoben drugim sprejetim člankom, ga nismo uvrstili v razširjeno knjižno verzijo revije (kjer smo objavili dodatne članke Katerine Hayles, Michaela Lyncha, Rogerja Harta in Richarda Lewintona), ki bo objavljena pri Duke University Press v septembru.

Če povzameva povedano, potem je napačna Sokalova domneva, da je njegova parodija zasačila speče, pijane urednike *Social Texta.* Sokalovo obnašanje je dejansko hitro postalo predmet raziskave o tem, kako se vedejo naravoslovci. Tudi naša lastna vloga je prišla pod vprašaj, kajti afera konec koncev vsaj nekaj pove o tem, kako mi razumemo fizikovo branje filozofije. Bralec naj sam razsodi o tem, ali smo v naši odločitvi, da objavimo njegov članek, imeli prav ali ne. Vendar je nesmiselno, če konstruiramo to odločitev kot dokaz za bankrot študij kulture.

Sokalovo priznanje je najbolj spremenilo naše zaznavanje njegove dobre vere o tem, da je samo-razglašeni levičar. O njegovi prevari vendarle upamo, da je bila razprava, ki se je razvila, produktivna ter da bo še dalje ostala takšna, in da bodo povezovalci, ki se upirajo priložnosti, da bi izkoristili obstoječe delitve in razkole med vpletenimi ljudmi, raje iskali mostove in zdravili te razlike. Ničesar bolj ne obžalujemo kot to, da bi gledali, kako levica žre levico, kar je gotovo ena od najbolj obžalovanja vrednih predstav v dvajsetem stoletju.

Potem ko smo naknadno govorili z (realnim) Sokalom, verjamemo, da so na tej točki mnogi od problemov, ki jih je nameraval izpostaviti prepihu, precej dobro znani bralcem *Social Texta* in *Lingua Franca*. Zares, bili so v obtoku v akademski sferi od prvih začetkov postmoderne, socialnega konstruktivizma ali protifundacionalističnih kritik pozitivizma izpred trideset let. To, da so mnogi naravoslovci šele nedavno začutili potrebo, da odgovorijo na te kritike, nam nekaj pove o

omejenih prometnih poteh, po katerih še vedno kroži akademsko znanje, ki ga, kakršno pač že je, na vsaki oddelčni nadzorni točki upravlja disciplinarni mejni nadzor. Te kritike niso tuje niti ljudem, ki so že dolgo vpleteni v razprave o usmerjanju levice, kjer je imel pozitivizem dolgo in zdravo življenje. V tem trenutku smo le okrnjeno materialno zainteresirani za te kritike in razprave, vendar manj zaradi namer, ki jih je domneval Sokal. Zdi se, da je, tako kot Gross in Levitt, te kritike sprejemal le na ravni karikatur in jih je ponovno objavil kot primerek fanatikov, ki zaradi svoje vere v drugi svet zavračajo obstoj dejstev, objektivno stvarnost in težnostne sile. Prepričani smo, da Sokal ve, da ne obstaja nobena takšna oseba. Spraševali smo se, kdo na tem svetu bi vendar lahko zagovarjal takšno fikcijo. Mora se zavedati, da so bili stari zagovorniki kvantne stvarnosti od nasprotnikov njihovih idej izpostavljeni podobnim parodijam o njih samih. Fizika ni edino območje, kjer se je to dogajalo. Podobne karikature so se pojavile v mnogih strokovnih nasprotovanjih, od razprav o zakonitem rasizmu v zgodnjih letih dvajsetega stoletja do onih nedavnih o genetskem redukcionizmu. Čas je, da jih postavimo vkraj.

Po drugi strani priznavamo, da poklicni naravoslovci, kot je Sokal, čutijo, da so njihova prepričanja in njihova intelektualna integriteta ogroženi z raziskavami na področju študij o znanosti. Nedvomno so bili v teh raziskavah na delu popačeni in zoženi opisi mnogih vidikov dela znanstvenikov. Skozi čas so mnogi strokovnjaki na tem območju raziskovanja s simpatijo odgovarjali na to popačenje, ki se je vzpostavilo kot dobršen del splošnega soglasja. S Sokalom npr. delimo njegovo lastno zaskrbljenost o mračnjaštvu. Rahlo ironično je, da bi moral biti *Social Text* sedaj povezan z neko vrsto sektaškega postmodernizma, ki smo ga že pred leti trudoma zavračali. Bili bi vsi presrečni, če bi ta epizoda očistila ozračje. Sokal je dejal, da se strinja z mnogimi argumenti, ki so jih postavljali drugi avtorji v številki *Social Texta*, posvečeni "vojni v znanosti". Na nesrečo je s svojim sestavkom v *Lingua Franca* odklonil vstop v objavljivi dialog z nami. Vendar nas opogumlja obet razprave na katerikoli ravni, o politiki znanosti, ki ne bi slonela zgolj na trditvah strokovnjakov in bi bila vodena v interesu javnosti.

Naša glavna skrb je, da bralci, ki na novo vstopajo v razprave, ki so jih povzročile študije o znanosti, ne bi bili prepričani s Sokalovo ukano, da je to zgolj akademska vojna med naravoslovci in humanisti/družboslovci za nadzor nad ozemljem, pri čemer vsaka stran skuša izigrati nasprotno stran. Na žalost bi ta razultat enostavno ponovno utrdil premiso, po kateri imajo le poklicni naravoslovci pravico, da govorijo o svojih pogledih na zadeve naravoslovja, ki zadevajo nas vse. Za nas ni toliko pomemben prepad nerazumevanja med "dvema kulturama", temveč predvsem prepad moči med glasovi strokovnjakov in glasovi laikov, kot tudi nedavno premaknjena razmerja med naravoslovjem in korporativno militaristično državo. Te skrbi niso tuje praksi samega naravoslovja. Predno odločimo o tem, ali nam znanost intrinzično govori resnico, se moramo vedno znova vprašati, če je mogoče, ali je modro početje, če izoliramo dejstva od vrednot. To vprašanje je osnovno, kajti odloča o vrsti napredne družbe, ki jo želimo pospeševati.

Zakaj so zadeve naravoslovja za nas tako pomembne? Zato, ker njegova moč kot civilna religija, kot družbena in politična avtoriteta bolj kot katerokoli drugo območje znanja

vpliva na naše vsakdanje življenje in na nevarne pogoje naravnega sveta. Ali ne izhaja od tod, da imajo neznanstveniki kaj za reči v postopkih odločanja, ki definirajo in oblikujejo delo poklicne naravoslovne skupnosti? Nekateri naravoslovci (domnevamo, da vključno s Sokalom) bi dejali "da". V nekaterih državah državljani nestrokovnjaki dejansko sodelujejo v teh postopkih. Vendar se odpre pekel, kadar postavimo naslednje vprašanje. Ali lahko nestrokovnjaki karkoli povedo o znanstveni metodologiji in epistemologiji? Po stoletjih znanstvenega rasizma, znanstvenega seksizma in znanstvene vladavine nad naravo bi lahko prišli na misel, da je to vprašanje primerno.